

Вступ України до ЄС на практиці:

секторальна гармонізація,
регіональне впровадження
та громадське сприйняття

Подальші кроки: від узгодження
правових норм до реалізації
на регіональному рівні

Вступ України до ЄС уже не є переважно питанням розробки законів, сумісних з правом ЄС. Центральним викликом є здатність держави впроваджувати, забезпечувати виконання та реалізовувати *acquis* ЄС у межах інституцій, регіонів і громад в умовах воєнного часу.

Україна досягла стратегічно важливого прогресу. Енергетична інтеграція є найсильнішою сферою, особливо завдяки синхронізації з континентальною європейською електроенергетичною системою та поглибленню співпраці з європейськими енергетичними інституціями. Водночас інтеграція електроенергетичного ринку залишається неповною, цінові обмеження та механізми покладання спеціальних обов'язків (PSO) продовжують спотворювати ринок, а лібералізація газового ринку залишається незавершеною.

Прогрес за іншими розділами є більш нерівномірним. Соціальна політика та зайнятість залишаються на ранньому етапі, з суттєвими прогалинами у сферах інспекції праці, охорони праці, соціальних послуг, доступності та підтримки зайнятості. Підприємницька та промислова політика демонструє помірний прогрес, особливо у підтримці МСП, дерегуляції, цифровізації та відновленні бізнесу, однак практична імплементація залишається нерівномірною. У сферах правосуддя, основоположних прав, антикорупційної політики, міграції та управління кордонами реформи просуваються, але залишаються політично чутливими та інституційно вразливими.

Головною перешкодою у всіх розділах є розрив між реформами законодавства на центральному рівні та їх реалізацією на місцевому рівні. Потенціал на регіональному та місцевому рівнях залишається обмеженим через нестачу кадрів, слабку координацію, бюджетні обмеження, нерівномірний рівень кваліфікації та тиск, пов'язаний з воєнним станом. Це впливає на сферу соціального забезпечення дітей, інспекцію праці, місцеві антикорупційні програми, управління кордонами, захист прав людини, енергетичну стійкість муніципалітетів та підтримку бізнесу.

Україна політично готова рухатися вперед у переговорах про вступ, але її інституційні та територіальні можливості щодо реалізації все ще потребують зміцнення. Наступний етап повинен поєднувати суворі умови щодо верховенства права з практичною підтримкою регіонального впровадження, підготовки проєктів, розбудови місцевого потенціалу та громадського моніторингу.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Українські громади усвідомлюють важливість європейських стандартів і вже застосовують чимало практик, сумісних із стандартами ЄС, у надзвичайно складних умовах. Ще до початку повномасштабного вторгнення багато громад запровадили інструменти забезпечення прозорості, антикорупційні заходи, цифрові послуги та механізми соціальної політики. З 2022 року пріоритети на місцевому рівні змістилися в бік стандартів, що сприяють виживанню, стійкості та співпраці з європейськими партнерами.

Енергетика є найяскравішим прикладом практичного впровадження. Громади інвесту-

ють у децентралізовану генерацію, сонячну енергетику, генератори та автономне забезпечення критичної інфраструктури. Водночас високі витрати на обладнання, складні процедури та дефіцит фахівців уповільнюють прогрес.

У соціальній політиці громади зосереджуються на ветеранах, сім'ях військовослужбовців, особах з інвалідністю та внутрішньо переміщених особах. Кейс-менеджмент, підтримка ветеранів, соціальні таксі, послуги з реабілітаційного обладнання, догляд за дітьми та місцеві ініціативи соціальних послуг демонструють важливі інновації. Водночас доступність, психологічна реабілітація, адаптовані робочі місця та стабільне фінансування залишаються складними питаннями.

Підприємницька політика формується під впливом воєнного виживання. Місцева влада намагається підтримувати бізнес, однак інвестиційні ризики, релокація, вартість енергії, дефіцит робочої сили та слабкі місцеві бюджети обмежують результати. Для багатьох підприємств євроінтеграція наразі проявляється переважно через гранти та донорські програми, а не через системне регуляторне наближення.

Реформи у сфері судової влади та основоположних прав часто сприймаються як питання національного рівня, однак громади визнають важливість електронних судових сервісів, прозорості, захисту персональних даних та місцевих антикорупційних заходів. У сфері правосуддя, свободи та безпеки найпомітнішими локальними практиками є громадське поліцейське партнерство, нагрудні камери, підтримка внутрішньо переміщених осіб та співпраця з місцевими правоохоронними органами.

Європейська інтеграція України буде успішною лише за умови, що національні реформи будуть перетворені на чіткі, фінансово забезпечені та зрозумілі на місцевому рівні механізми впровадження. Громадам необхідні навчання, ресурси, спрощені процедури, обмін досвідом між громадами, стабільна комунікація та диференційована підтримка. Без цього розрив між формальною європеїзацією та повсякденною місцевою практикою залишатиметься одним із ключових ризиків процесу вступу. Прогалини впровадження суттєво відрізняються між областями та громадами. Тому процес вступу до ЄС має оцінювати не лише прийняття законодавства на національному рівні, але й реальний рівень регіонального та місцевого впровадження.

ПРІОРИТЕТНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ

- 1. Створити партнерства з регіональної реалізації з українськими областями та великими муніципалітетами.** ЄС та держави-члени повинні сформувати структуровані партнерства з регіонами та громадами для підтримки реформ, пов'язаних із вступом до ЄС, у сферах енергетичної стійкості, соціальних послуг, розвитку МСП, управління кордонами, антикорупційної політики та основоположних прав.
- 2. Фінансувати підготовку місцевих проєктів, а не лише інфраструктуру.** Під-

тримка ЄС має включати консультації щодо техніко-економічних обґрунтувань, проєктної документації, планування закупівель, екологічних і соціальних оцінок, планів обслуговування та моделей кадрового забезпечення, щоб громади могли підготовлювати банківсько придатні проєкти.

3. **Створити регіональні бенчмарки впровадження для підтримки процесу вступу.** Моніторинг ЄС має відстежувати, чи доходять реформи до рівня областей і громад, включно з індикаторами надання послуг, кадрового забезпечення, виконання бюджетів, якості закупівель, публічної звітності та доступу громадян.
4. **Посилити незалежний моніторинг і гарантії доброчесності на місцевому рівні.** Програми, що фінансуються ЄС, мають включати прозорі закупівлі, відкриті дані, громадський контроль, запобігання конфлікту інтересів та механізми подання скарг, особливо у проєктах відбудови та інфраструктури.
5. **Розширити взаємодію рівний-рівному з регіонами та муніципалітетами ЄС.** Українські громади потребують практичної підтримки від європейських партнерів у сфері енергетичного планування, закупівель соціальних послуг, підтримки МСП, індустриальних парків, управління відходами, доступності, місцевої антикорупційної політики та готовності до надзвичайних ситуацій.

ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО УРЯДУ УКРАЇНИ

6. **Створити національну систему реалізації регіональних заходів у рамках підготовки до вступу до ЄС.** Кожне міністерство, що має відношення до процесу вступу, повинно визначити, що саме означають реформи для областей та громад, які дії мають вжити місцеві органи влади, які ресурси доступні та як буде оцінюватися прогрес.
7. **Закріпити результати реформ Кластера 1 та запобігти регресу.** Україна має зміцнити незалежність судової влади, захищати антикорупційні інституції, покращити підзвітність прокуратури, ухвалити законодавство щодо захисту персональних даних, просувати антидискримінаційні стандарти та забезпечити надійні гарантії дотримання основних прав.
8. **Розробити пакет заходів щодо енергетичного ринку та забезпечення стійкості, що міститиме інструменти для реалізації на місцевому рівні.** Цей пакет має включати інтеграцію ринку електроенергії, дорожню карту щодо скасування цінових обмежень, що спотворюють ринок, та зобов'язань щодо надання послуг загального інтересу, захист вразливих споживачів, муніципальне розподілене виробництво, підтримку підключення до енергомережі та планування запасів нафти.
9. **Розробити пакет соціального аспис із фокусом на послуги на рівні громад.** Україна має ухвалити сучасний Трудовий кодекс, посилити охорону праці та безпеку на робочих місцях, відновити спроможність інспекції праці, покращити систему закупівель соціальних послуг і розширити програми підтримки зайнятості для

ветеранів, осіб з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб.

10. **Сформувавши пакет для МСП та підвищення промислової конкурентоспроможності регіонів.** Уряд має запровадити SME Test, зменшити регуляторні витрати, посилити регіональні системи підтримки бізнесу, розвивати кластери та інноваційні ваучери, покращити доступ до програм ЄС і пов'язати промислове відновлення з європейськими ланцюгами доданої вартості, включно з оборонним та подвійного призначення сектором.
11. **Сформувавши пакет готовності у сфері правосуддя, свободи та безпеки з територіальним охопленням.** Україна має оновити інтегроване управління кордонами, планування Шенгену, процедури надання притулку, механізми протидії торгівлі людьми, законодавство щодо API/PNR та міграційне управління, забезпечивши при цьому прикордонні та прифронтові регіони необхідним кадровим, інфраструктурним і цифровим забезпеченням для впровадження.

для ОБЛАСТЕЙ ТА ГРОМАД

12. **Підготувати місцеві плани дій щодо вступу до ЄС.** Області та муніципалітети повинні визначити, які реформи, пов'язані з ЄС, стосуються їхніх повноважень, встановити місцеві пріоритети, призначити відповідальні підрозділи та публікувати прості звіти про прогрес.
13. **Сформувавши проєкти для фінансування ЄС та відновлення.** Громади мають підготувати інвестиційно готові проєкти у сферах муніципальної енергетики, соціальної інфраструктури, безбар'єрності, промислових парків, підтримки бізнесу, прикордонної інфраструктури, цифрових послуг і громадської безпеки.
14. **Посилити місцеву підтримку бізнесу та МСП.** Регіони повинні створити або модернізувати центри підтримки МСП, сервіси експортної готовності, бізнес-інкубатори, кластерні платформи та консультаційні служби, які допомагають підприємцям отримувати доступ до національних і програм ЄС.
15. **Покращити надання соціальних послуг на місцевому рівні.** Громади повинні надавати пріоритет підтримці ветеранів, інтеграції людей з інвалідністю, психологічній реабілітації, догляду за дітьми, послугам з супроводу у повсякденному житті, соціальному транспорту, деінституалізації та послугам для внутрішньо переміщених осіб.
16. **Використовуйте відкриті дані та публічну звітність для зміцнення довіри.** Місцеві органи влади повинні оприлюднювати інформацію про закупівлі, проєкти з відновлення, антикорупційні програми, охоплення соціальними послугами, проєкти з енергетичної стійкості та заходи з підтримки бізнесу.
17. **Інвестуйте в розвиток адміністративного потенціалу.** Регіони та громади потребують кваліфікованих кадрів, здатних займатися підготовкою проєктів, подачею заявок на фінансування з боку ЄС, проведенням закупівель, моніторингом, звітуванням, консультаціями із зацікавленими сторонами та міжмуніципальним співробітництвом.

Повний текст дослідження

 @ANTSngo

 @ants.ngo

 ants.org.ua

 info@ants.org.ua

Цей проєкт «Сильніша Європа, єдиний фронт – просування членства України в ЄС задля більшої стійкості та безпеки» реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу. Зміст цього матеріалу є виключною відповідальністю ГО Мережа захисту національних інтересів «АНТС» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.